

Vattenfall AB

Staff Function Communications
Public & Regulatory Affairs Sweden
169 92 Stockholm

Regeringskansliet

**Klimat- och
näringslivsdepartementet**

kn.remissvar@regeringskansliet.se

kn.cks.remisser@regeringskansliet.se

Datum:

2025-05-06

Kontakt: Pär Lansåker

E-mail: par.lansaker@vattenfall.com

Telefon: 070-5582812

Diarienummer: KN2025/00089

Remissvar avseende Statskontorets förslag till en ändamålsenlig och effektiv organisering av det tekniska stödet för kärnsäkerhet och strålskydd

Vattenfall är ett ledande europeiskt energiföretag som i mer än 100 år elektrifierat industrier, levererat energi till människors hem och moderniserat vårt sätt att leva genom innovation och samarbete. Vi arbetar för en framtid där det är möjligt för alla att leva fossilfritt. Vi ser bortom vår egen bransch för att ta reda på var vi verkligen kan göra skillnad. Tillsammans med våra samarbetspartner tar vi på oss ansvaret för att hitta nya och hållbara sätt att elektrifiera transporter och industri. Vattenfall ägs av svenska staten.

Bakgrund

Statskontoret har fått i uppdrag att "... bedöma Strålsäkerhetsmyndighetens och industrins behov av kompetens- och utredningsstöd om kärnsäkerhet och strålskydd utifrån att ett fossilfritt elsystem ska kunna möta ett elbehov om minst 300 TWh år 2045..." samt vidare "...Lämna förslag till en struktur som på ett effektivt och långsiktigt stabilt sätt kan förena behoven av högkvalificerat kompetens- och utredningsstöd med en oberoende ställning i förhållande till för myndighetsstödet när det gäller kärnsäkerhet och strålskydd.

Vattenfall tackar för möjligheten att få lämna synpunkter på Statskontorets uppdrag att analysera formerna för en teknisk stödorganisation för kärnsäkerhet och strålskydd, engelska Technical Support Organisation (TSO). En TSO är en organisation som ger tekniskt och vetenskapligt stöd till en myndighet och är en viktig del i att säkerställa god kärnsäkerhet i en kärnkraftsnation. Enligt IAEA1 kan den vara extern eller intern inom landets tillsynsmyndighet, i Sveriges fall SSM. Sverige har under många år, som en av få kärnkraftsnationer, saknat en TSO och både myndigheter och industri har förlitat sig på olika organisationer och institutioner samt internationell samverkan. Enligt IAEA, (IRRS Mission to Sweden november 2022), kan SSM sedan juni 2021 anses ha etablerat en intern TSO inom myndigheten.

En sammanhållen nationell TSO skulle vara positivt för kärnkraften i Sverige, underlätta samarbete med andra länders TSO:er samt vara en röst för Sverige i internationella

¹ IAEA TECDOC 1835

sammanhang. Idag är resurserna utspridda över institut, universitet och privata företag, vilket gör det svårt att samla kunskap inom flera fackområden som är nödvändiga för att hantera de mångfacetterade frågeställningar som strålsäkerheten omfattar. Genom att ha en sammanhållen organisation som koordinerar teoretiska och experimentella resurser kan Sverige förbättra förutsättningarna för en livskraftig och långsiktigt hållbar kärnkraftsindustri.

En TSO:s arbete bör bygga på ett vetenskapligt arbetssätt där analyser och slutsatser dokumenteras enligt vetenskaplig praxis, oavsett om arbetet görs på uppdrag av industri eller myndighet. Vidare anser Vattenfall att det är viktigt att en TSO har en bredare förmåga än enbart de frågor som är strikt kopplade till strålsäkerhet. Även andra områden, så som kemi- och materialfrågor, liksom annan kärnteknisk utveckling påverkar strålsäkerheten i ett vidare begrepp och därmed områden som en TSO bör ha kunskap och expertis inom. Både SSM och industrin (både drift av befintliga reaktorer samt projektering/byggnation av nya reaktorer) har behov av sådana resurser från en TSO. Det är därför viktigt att de resurser som finns kan nyttjas effektivt av hela branschen, speciellt i en liten kärnkraftsnation som Sverige, samt att tillräckliga resurser finns tillgängliga så att hög standard för säkerhet och strålskydd kan upprätthållas inom landet.

Uppdraget som TSO bör även innefatta att årligen sammanställa den nationella kompetenssituationen och utredningsbehovet inom de olika verksamhetsområdena, och bör koordineras med myndigheter, industri och akademi. Utöver ett uppdrag att kartlägga/analysera/stödja inom kompetensområdet så kan TSO:n även få ett uppdrag att initiera och leda konkreta initiativ relaterat till kompetens. Vattenfall ser gärna en konsolidering av den strålsäkerhetsrelaterade forskningen i ett samlat program för Forskning och Utveckling inom strålsäkerhet. Ett samlat program där stat, industri och myndighet arbetar tillsammans med identifieringen av behov, formulering av utlysningar, rekommenderar projekt som ska finansieras samt följer upp och kommunicerar projekt. En sådan konsolideringen skulle underlätta för att den forskning som finansieras också direkt bidrar till den nationella kompetensförsörjningen. En TSO skulle utgöra en naturlig värd och centralpunkt för ett sådant program.

Vattenfalls synpunkter på förslagets olika delar

Generellt om uppdragets arbete

Vattenfall noterar att Statskontoret i sitt uppdrag inte på ett fullständigt sätt beskriver den nationella strukturen avseende kompetens, inklusive ansvarsförhållanden, inom kärnteknik och strålskydd. Ej heller hur kompetens och utredningsstöd i Sverige inom ämnena är uppbyggt. Exempelvis nämns inte Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), med nationell expertkompetens inom ämnena inte i uppdragets redovisning.

Uppdragets förslag

Statskontoret slutsats i sin utredning är att en intern TSO inom SSM är det mest ändamålsenliga och effektiva alternativet i nuläget och menar att en intern TSO möter SSM:s behov av stöd och delar av industrins behov. Vattenfall delar inte Statskontorets slutsats.

Med Statskontorets förslag om en intern TSO inom SSM finns det en påtaglig risk att myndighetsutövningen inte skiljs från stödfunktionen på ett effektivt sätt vilket skulle påverka TSO:ns utredningsresultat samt leda till att dess oberoende gentemot TSO-funktionen kan ifrågasättas. Det kommer även att leda till att de resurser som byggs upp, inte kommer att användas av industrin då oberoendet till myndigheten kan ifrågasättas. En trolig utkomst av förslaget är att industrin kommer att nyttja resurser för sina behov från aktörer som direkt kommer att konkurrera om samma resurser med den interna TSO inom SSM. Sverige är en liten kärnkraftsnation, vilket begränsar tillgången till kompetens, laboratorium och finansiering. Att i det läget bygga en organisation som inte kan användas av alla aktörer inom kärnkraftsbranschen är vare sig rationellt eller effektivt för en nation av Sveriges storlek. Utöver det så behöver personer som arbetar på en TSO-funktion tillräckligt mycket med arbetsuppgifter inom sitt område för att

upprätthålla sin expertis. Detta kommer att vara svårt att uppnå om inte expertisen kan ta uppdrag från flera aktörer.

Vattenfall förespråkar därför en extern TSO som kan fungera som en oberoende expertresurs för både myndigheter och industrin snarare än en intern TSO på SSM som enbart arbetar på uppdrag av myndigheten (SSM). Med en extern TSO så kan kompetensuppbyggnad och erfarenhetsinsamling byggas upp både med hjälp av myndighetsanknutna uppdrag och industriuppdrag vilka båda skulle bidra till finansiering. Dessutom skulle en fristående TSO kunna jobba med branscher utanför kärnkraftsindustrin och på så sätt möjliggöra att erfarenheter och kunskap från dessa branscher delas till kärnkraftsindustrin för att ytterligare understödja en god säkerhet. En extern TSO skulle även möjliggöra en öppen forskningsmiljö med ett tydligt oberoende i förhållande till både de som skriver regelverken och de som inspekterar.

Ett bra alternativ för att skapa en sådan extern oberoende TSO skulle vara att uppdra åt exempelvis RISE, eller annan lämplig motsvarande funktion i samhället, att bygga upp en TSO inom sin befintliga verksamhet. RISE arbetar redan idag på uppdrag åt olika myndigheter, har ett erkänt oberoende och innehar redan många av de kompetenser som är viktiga för kärnkraftsindustrin. De har även genom sin befintliga verksamhet möjlighet att skapa synergier för en TSO i sin administration och organisation jämfört med om en TSO skulle byggas upp i en ny organisation. Det är dock viktigt att beakta att RISE idag saknar delar av det som krävs av en TSO men att de över tid har alla förutsättningar att skaffa dessa. Under tiden som en sådan förmåga byggs upp anser vi att det vore klokt att en TSO samarbetar med de nationella resurser som redan finns i landet, exempelvis inom Studsvik och FOI. Med fördel borde även förmågan byggas upp som en nordisk samverkan, genom samarbetsavtal med VTT, som fungerar som TSO i Finland, och eventuellt med IFE i Norge. Genom sådana samarbeten kan vi dra nytta av andras erfarenheter och resurser och snabbare nå en fungerande lösning. En samordning mellan våra tre länder skulle kunna bidra till en mer effektiv och samordnad hantering av kompetens- och utredningsstöd inom kärnsäkerhet och strålskydd.

Skulle SSM ändå ges i uppdrag att initiera och bygga upp en intern TSO inom myndigheten, är det Vattenfalls åsikt att detta måste kombineras med ett krav på en plan för hur denna TSO ska knopas av och bli en extern TSO helt frikopplad i organisation och kultur från SSM. Årlig uppföljning och utvärdering av planen bör göras av extern part för att säkerställa framdrift mot slutmålet. Det är inte heller rimligt att industrin ska betala för den merkostnaden som skapas av en intern TSO när det finns en mer kostnadseffektiv lösning i form av en extern oberoende TSO, där både industrin och SSM kan nyttja resurser och bidra med finansiering. Skulle en intern TSO skapas bör administrationen av denna anslagsfinansieras separat och inte belasta industrin via tillsynsavgiften.

Med vänlig hälsning,

Vattenfall AB

Anja Alemdar
Chef Public & Regulatory Affairs Sweden